

การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา จังหวัดภูเก็ต

เอกพล วงศ์เสรี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Corresponding author: ekkaphon.w@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น และการสร้างแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้วิธีวิจัยแบบผสมโดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามประชาชน จำนวน 396 ตัวอย่าง แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 384 ตัวอย่าง และเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 16 ตัวอย่าง และการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) และเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ในทัศนะประชาชน มีค่า $PNI_{Modified} \geq 0.30$ จำนวน 14 รายการ ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะการสื่อสารการตลาดแบบออนไลน์ รองลงมา คือ ทักษะการจัดทำบัญชีครัวเรือน และความรู้ในการบริการการท่องเที่ยว ในทัศนะนักท่องเที่ยว ไม่มีค่า $PNI_{Modified} \geq 0.30$ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ความรู้การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลจากการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสื่อสารการตลาดออนไลน์ การทำบัญชีครัวเรือน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาหารฮาลาล เป็นต้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่จำเป็นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาจีน ภาษารัสเซีย การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในชุมชนสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. ทุนมนุษย์ 3. การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Human capital development for community-based tourism: A case study of Ban Bangtao community, Phuket

Ekkaphon Wongsaree

Faculty of Management Sciences, Phuket Rajabhat University, Phuket 83000, Thailand

Corresponding author: ekkaphon.w@pkru.ac.th

Abstract

This research aims to study the needs and the creation of guidelines on human capital development for community-based tourism through data collection in 2020 using a mixed research method. The quantitative data was collected from 396 questionnaires for the general public and 384 questionnaires for Thai and foreign tourists and was analyzed by descriptive statistics and the Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}). The qualitative research was conducted through 16 in-depth interviews and 2 group discussions and was analyzed through content analysis. The results of the study showed that in the public view, there were 14 items of PNI_{Modified} ≥ 0.30 . The highest need was online marketing communication skills, followed by household accounting skills and knowledge of tourism services. In the view of tourists, there was no value of PNI_{Modified} ≥ 0.30 and the highest need is communication skills in other foreign languages. For Thai tourists, the highest need is English communication skills. For foreign tourists, the highest need is the knowledge of community-based tourism entrepreneurship. The results of the study can be applied to develop human capital in the areas of community-based tourism, online marketing communication, household accounting, quality of life improvement, and halal food. Moreover, they also serve as a guideline to formulate policies and form a committee to drive community-based tourism in order to create a network of cooperation in knowledge exchange, develop communication skills in other foreign languages such as Chinese and Russian, and raise awareness of cultural conservation, which therefore enable human capital to drive sustainable tourism.

Keywords : 1. Development 2. Human capital 3. Community-based tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว และความเป็นไทย (National Tourism Policy Committee, 2017) ในโลกยุคเศรษฐกิจบนฐานความรู้ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการหารายได้เพื่อการดำรงชีวิต และการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง โดย OECD ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า ทุนมนุษย์ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละบุคคลที่มีส่วนช่วยในการยกระดับชีวิต ความเป็นอยู่ ส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจให้ดีขึ้น (Keeley, 2009: 29) ชุมชนบ้านบางเทาตั้งอยู่ในตำบลเชิงทะเล ห่างจากอำเภอถลางไปทางทิศเหนือ ประมาณ 8 กิโลเมตร พื้นที่ของหมู่บ้านทั้งหมด 1,500 ไร่ บ้านบางเทาเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต มีพื้นที่ราบลุ่มเนินเขา สภาพอากาศชื้น มีลำคลอง และธารน้ำตกไหลผ่าน ชุมชนนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ค้าขาย รับจ้างทำงานในโรงแรม และประมงพื้นบ้านเล็กน้อย (Cherngtalay Subdistrict Administrative Organization, 2020) ชุมชนบ้านบางเทา มีการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่หลากหลาย เช่น ฟาร์มเลี้ยงแพะ เกษตรผสมผสาน ไร่สับปะรด บางเทาภูผาวิว น้ำตกเหนือโตน หาดสุรินทร์ และเกาะแวว มีการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มภูมิปัญญา กลุ่มอาหารแปรรูป กลุ่มมัดคุเทศก์ กลุ่มสินค้าและของที่ระลึก กลุ่มเกษตร กลุ่มเรือ/ยานพาหนะ จากการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน และประชาชน พบว่าชุมชนมีความต้องการพัฒนาชุมชนอาหารฮาลาล การพัฒนาทุนมนุษย์ การสื่อสารทางการตลาด การพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญาชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ ทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ที่มีส่วนช่วยให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนและวิถีชีวิตของท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ช่องว่างของการวิจัย คือ การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ชุมชนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้

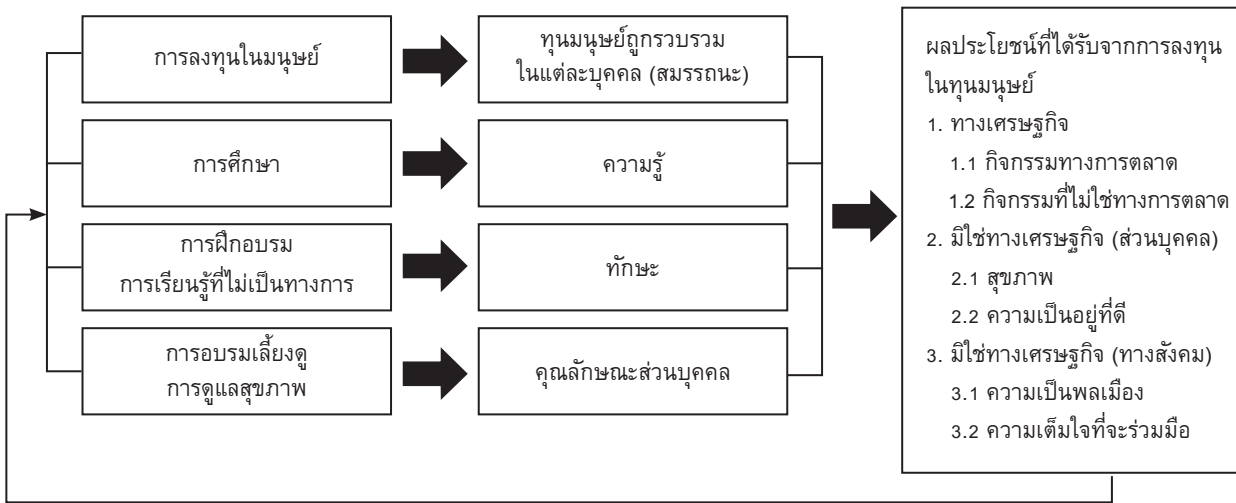
1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา
2. เพื่อจัดกิจกรรมฝึกอบรม และสร้างแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดทุนมนุษย์และการพัฒนาทุนมนุษย์

1.1 แนวคิดทุนมนุษย์ (human capital) นั้น Smith ได้เขียนหนังสือ "The Wealth of Nations" ในปี ค.ศ. 1776 โดยคำว่า ทุน หมายถึง การได้มาซึ่งพรสวรรค์ระหว่างการศึกษาและการฝึกงาน (Goldin, 2014) เนื่องจากข้อจำกัดในการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนในการพัฒนาความรู้และทักษะ เป็นตัวแปรที่สำคัญและเกี่ยวพันกับการกำหนดอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างสำคัญ (Schultz, 1961) โดยทุนมนุษย์เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา การฝึกอบรม การส่งเสริมสุขภาพ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมในตัวมนุษย์โดยไม่สามารถแยกมนุษย์ออกจากความรู้ ทักษะ สุขภาพ หรือค่านิยมได้ (Becker, 1994) กล่าวโดยสรุป ทุนมนุษย์ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งได้มาจากการศึกษา การฝึกอบรม และการส่งเสริมสุขภาพ ทุนมนุษย์มีส่วนสำคัญในการสร้างผลิตภาพของแรงงาน การทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวมของประเทศ

United Nations (2016) ได้กล่าวถึงทฤษฎีทุนมนุษย์ โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในมนุษย์ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา การฝึกอบรม การดูแลสุขภาพ และการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งทำให้ได้มาซึ่งสมรรถนะอันได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล และมีความสัมพันธ์กับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม การลงทุนในทุนมนุษย์ทำให้ได้รับค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อบุคคล องค์กร สังคม เศรษฐกิจ และประเทศ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทุนมนุษย์ : ร่างของการก่อตัว องค์ประกอบ และผลประโยชน์ที่สร้างขึ้น (United Nations, 2016: 10)

1.2 การพัฒนาทุนมนุษย์เกิดขึ้นเพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลให้มีความสามารถในการหารายได้เพื่อการดำรงชีวิต และสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ (Keeley, 2009: 21) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ได้ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญ (Singh, 1991) การพัฒนาทุนมนุษย์ เป็นการลงทุนผ่านการพัฒนาการศึกษา ซึ่งทำให้บุคคลมีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพของทุนมนุษย์ ระดับการศึกษา และมาตรฐานด้านสุขภาพ มีความเชื่อมโยงกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจสมัยใหม่ไม่สามารถเติบโตได้โดยปราศจากกำลังแรงงานที่มีการศึกษา ส่วนปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี การค้าต่างประเทศ ระบบการเมืองและกฎหมายของรัฐ มีความสำคัญรองลงมา ทุนมนุษย์แสดงบทบาทอย่างสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการศึกษาสร้างกำลังแรงงานที่มีความสามารถในการทำงานที่มีความซับซ้อน และได้รับค่าตอบแทนที่ดี การศึกษานำมาซึ่งผลประโยชน์ที่กว้างขวางต่อบุคคล (Keeley, 2009: 29-35)

2. แนวคิดทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

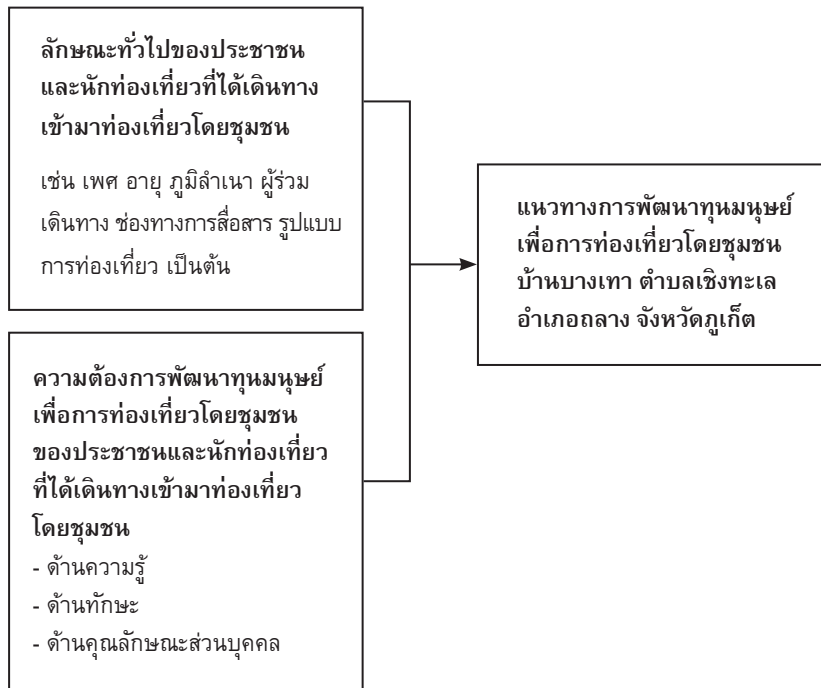
แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผ่านกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนากระดับคุณภาพชีวิต และการกระจายรายได้ในท้องถิ่น มาตรฐาน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นหลักเกณฑ์และการตรวจสอบการดำเนินการของกลุ่ม/องค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3) ด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 6) ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก (Department of Tourism, 2018: 2-4) เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) พบว่าปัจจัยด้านบุคลากรเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ โดยบุคลากรมีจำนวนจำกัด ส่วนใหญ่ขาดทักษะ ความสามารถ และประสบการณ์ในเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การสื่อสารภาษาต่างประเทศ การสื่อสารการตลาดออนไลน์ เป็นต้น และได้กำหนดเป้าหมายตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรไว้ว่า บุคลากรและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในตลาดการท่องเที่ยวและกีฬามีคุณภาพและสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและกีฬาของประเทศให้ประสบความสำเร็จในระดับสากล และกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาศักยภาพชุมชนผู้ประกอบการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน การเป็นเจ้าภาพที่ดี การมีสมรรถนะ

ตามมาตรฐานบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายและเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและท้องถิ่น และการสร้างภาพลักษณ์และความภาคภูมิใจในการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่ขีดความสามารถในการแข่งขันของตลาดการท่องเที่ยวของประเทศที่ดีขึ้นได้ (Ministry of Tourism and Sports, 2017)

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สามารถกำหนดตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวโดยชุมชน และความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed method) เริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นตัวตั้งในการศึกษาและค้นคว้า แล้วเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ได้จากเชิงปริมาณ และตรวจสอบขยายความผลการวิจัยให้มีความชัดเจนมากขึ้น

2. พื้นที่ในการวิจัย เลือกศึกษาพื้นที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการผสมผสานการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยนำทรัพยากรที่มีในชุมชน ประกอบด้วย สวนผลไม้ การเกษตรกรรม มาเป็นทรัพยากรในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นต้นทุนที่ช่วยเพิ่มมูลค่าด้านอาชีพ สร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงตระหนักถึงการดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน (Prasong, 2019)

3. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 17,793 คน โดยนำจำนวนประชาชนมาทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม (sample size) ตามสูตรของยามาเน่ (Yamane') ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 392 คน (Silpcharu, 2012: 47) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนแรกได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็นชั้นภูมิ (stratum) ตามพื้นที่ตำบลเชิงทะเล 6 หมู่บ้าน และต่อมาได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (quota sampling) เพื่อความเหมาะสมในการศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเป็น 396 คน และนำขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมมาแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ๆ ละเท่า ๆ กัน ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 66 คน

3.2 นักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบางเทา

ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรโดยใช้สูตร

$$n = \frac{P(1-P)(Z)^2}{e^2}$$

(Silpcharu, 2012: 46) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 384 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (quota sampling) มีลักษณะคล้ายกับการสุ่มแบบบังเอิญ แต่เพิ่มเงื่อนไขของการสุ่มอีกประการหนึ่ง คือ การแบ่งโครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างนั้นด้วย เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายมากขึ้น (Silpcharu, 2012: 64) โดยนำขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม มาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 192 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 192 คน จากนั้นนำจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 192 คน มาแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ๆ ละเท่า ๆ กัน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละช่วงอายุ จำนวน 32 คน ต่อจากนั้นทำการสุ่มแบบบังเอิญจากนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนจนครบตามจำนวน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaires) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (focus group)

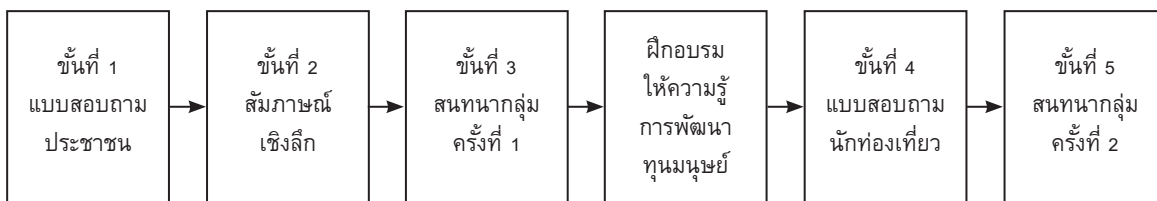
4.1 แบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพและความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อการท่องเที่ยวโดย

ชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และตอนที่ 3 แบบสอบถามแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient-alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82 จากนั้นนำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้วิธีการเลือกตามกลุ่ม (stratified purposive sampling) โดยเลือกตัวแทนที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากแต่ละกลุ่มมาเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน ตัวแทนผู้บริหารภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ จำนวน 5 คน ตัวแทนภาคเอกชน จำนวน 3 คน รวม 16 คน

4.3 การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชนผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ จำนวน 2 ครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สามารถแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงและลำดับก่อน-หลังในการดำเนินการวิจัย ได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่อจัดหมวดหมู่ และทราบลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ค่าดัชนีที่มีค่ามาก แปลว่า มีความต้องการจำเป็นสูงที่ต้อง

ได้รับความสนใจพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อยกว่า โดยตั้งเกณฑ์การประเมินไว้ว่า ความต้องการจำเป็นที่มีค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 ถือว่า มีความต้องการจำเป็นต้องพัฒนา และเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ถือเป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (Wongwanich, 2005)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ แบบสอบถามปลายเปิดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวตอบแบบสอบถามได้แสดง

ความคิดเห็น นอกจากนี้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (focus group) ร่วมกับตัวแทนผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) แล้วจัดหมวดหมู่โดยกำหนดประเด็น แล้วพรรณนาความ พร้อมทั้งแสดงข้อค้นพบที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม มาแสดงข้อมูลไว้เพื่อสนับสนุนข้อมูล ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ที่ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล แล้วนำมาเปรียบเทียบและตรวจสอบความถูกต้องเพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล

6. การอภิปรายผล เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการวิจัยให้อยู่ในรูปแบบขององค์ความรู้ที่ชัดเจน ถ่ายทอดและเผยแพร่ผลการวิจัยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในรูปแบบโครงการฝึกอบรมที่บูรณาการกับการเรียนการสอน การวิจัย และศิลปวัฒนธรรมในประเด็นการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางเทา ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ผลการวิจัย

1. ความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

1.1 ความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในทัศนะของประชาชนชุมชนบ้านบางเทา

ข้อมูลทั่วไปของประชาชนชุมชนบ้านบางเทา จำนวน 396 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.8 มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษา/ต่ำกว่า จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย จำนวน 26 ปี มีรายได้ต่อเดือน 10,000-14,999 บาท จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 มีรายจ่ายต่อเดือน 5,000-9,999 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะประชาชน ทำโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยได้นำเสนอรายการความต้องการจำเป็นในทัศนะของประชาชน ที่มีค่า $PNI_{Modified} \geq 0.30$ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 3 ลำดับแรก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในทัศนะประชาชน ที่มีค่า $PNI_{Modified} \geq 0.30$ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 3 ลำดับแรก

ความต้องการจำเป็นของประชาชน	ค่า $PNI_{Modified}$	ลำดับ
1. ด้านความรู้ (knowledge)	0.29	2
1.1 ความรู้การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.33	(1)
1.2 ความรู้การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.32	(2)
1.3 ความรู้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	0.32	(2)
1.4 ความรู้การส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.31	(4)
1.5 ความรู้การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.30	(5)
2. ด้านทักษะ (skill)	0.31	1
2.1 ทักษะการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์	0.34	(1)
2.2 ทักษะการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.33	(2)
2.3 ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น	0.32	(3)
2.4 ทักษะการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.32	(3)
2.5 ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ	0.31	(5)
2.6 ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร	0.31	(5)
2.7 ทักษะการนำเที่ยว และเล่าเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.31	(5)
2.8 ทักษะการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และสร้างเครือข่าย	0.31	(5)
2.9 ทักษะการบริการและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	0.30	(9)

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในทัศนะประชาชน ที่มีค่า PNI_{Modified} ≥ 0.30 และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 3 ลำดับแรก (ต่อ)

ความต้องการจำเป็นของประชาชน	ค่า PNI _{Modified}	ลำดับ
3. ด้านคุณลักษณะอื่น ๆ (attributes)	0.25	3
3.1 จิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน	0.28	(1)
3.2 ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยว	0.26	(2)
3.3 จิตสำนึกอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน	0.26	(2)
3.4 ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.26	(2)
รวม	0.28	

1.2 ความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในทัศนะของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 384 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 อายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในทวีปเอเชีย (เช่น จีน เกาหลี) จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา คือ ยุโรป (เช่น รัสเซีย อังกฤษ เนเธอร์แลนด์) จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาภาคใต้ (เช่น พังงา สุราษฎร์ธานี สงขลา) จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมา คือ ภาคกลาง จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 39.1 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว/ญาติ จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 ได้รับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ (social media) จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6

มีรูปแบบการท่องเที่ยวด้วยตนเอง จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 มีจำนวนวันท่องเที่ยวในชุมชนโดยเฉลี่ย 3 วัน นิยมท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเล จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 77.3 และมีค่าใช้จ่ายต่อวันต่ำกว่า 2,000 บาท ในการท่องเที่ยวภายในชุมชนครั้งนี้ (ไม่รวมค่าพาหนะ) จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะนักท่องเที่ยว ทำโดยวิเคราะห์ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยได้นำเสนอรายการความต้องการจำเป็นในทัศนะนักท่องเที่ยวในภาพรวม 3 ลำดับแรก ดังตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในทัศนะนักท่องเที่ยวชาวไทย 3 ลำดับแรก ดังตารางที่ 3 และความต้องการจำเป็นในทัศนะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 3 ลำดับแรก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะนักท่องเที่ยวในภาพรวม 3 ลำดับแรก

ความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยวในภาพรวม	ค่า PNI _{Modified}	ลำดับ
1. ด้านความรู้ (knowledge)	0.15	1
1.1 ความรู้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	0.18	(1)
1.2 ความรู้การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพ	0.17	(2)
1.3 ความรู้การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.17	(2)
2. ด้านทักษะ (skill)	0.14	2
2.1 ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น	0.19	(1)
2.2 ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ	0.17	(2)
2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร	0.15	(3)
2.4 ทักษะการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างเครือข่าย	0.15	(3)

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะนักท่องเที่ยวในภาพรวม
3 ลำดับแรก (ต่อ)

ความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยวในภาพรวม	ค่า PNI _{Modified}	ลำดับ
3. ด้านคุณลักษณะอื่น ๆ (attributes)	0.09	3
3.1 ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.12	(1)
3.2 จิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน	0.11	(2)
3.3 กิริยามารยาทเรียบร้อยในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.11	(2)
รวม	0.13	

ตารางที่ 3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะนักท่องเที่ยวชาวไทย
3 ลำดับแรก

ความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย	ค่า PNI _{Modified}	ลำดับ
1. ด้านความรู้ (knowledge)	0.10	2
1.1 ความรู้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	0.14	(1)
1.2 ความรู้ระบบบัญชีการเงิน และการจัดสรรรายได้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.14	(1)
1.3 ความรู้การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.12	(3)
2. ด้านทักษะ (skill)	0.12	1
2.1 ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ	0.16	(1)
2.2 ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น	0.15	(2)
2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร	0.13	(3)
2.4 ทักษะการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์	0.13	(3)
3. ด้านคุณลักษณะอื่น ๆ (attributes)	0.07	3
3.1 ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นไทย	0.11	(1)
3.2 จิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน	0.10	(2)
3.3 ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.08	(3)
3.4 ระเบียบวินัยในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.08	(3)
3.5 กิริยามารยาทเรียบร้อยในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.08	(3)
รวม	0.10	

ตารางที่ 4 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
3 ลำดับแรก

ความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	ค่า PNI _{Modified}	ลำดับ
1. ด้านความรู้ (knowledge)	0.20	1
1.1 ความรู้การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.26	(1)
1.2 ความรู้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	0.23	(2)
1.3 ความรู้การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพ	0.22	(3)
2. ด้านทักษะ (skill)	0.17	2
2.1 ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น	0.23	(1)
2.2 ทักษะการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.19	(2)
2.3 ทักษะการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และสร้างเครือข่าย	0.18	(3)

ตารางที่ 4 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
3 ลำดับแรก (ต่อ)

ความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	ค่า PNI _{Modified}	ลำดับ
3. ด้านคุณลักษณะอื่น ๆ (attributes)	0.11	3
3.1 บุคลิกภาพและการแต่งกายที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.16	(1)
3.2 ความมั่นใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.14	(2)
3.3 จิตสำนึกและอนุรักษสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน	0.13	(3)
รวม	0.16	

2. กิจกรรมฝึกอบรม และสร้างแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ผลจากแบบสอบถามความต้องการจำเป็นของประชาชน 3 ลำดับแรก ได้แก่ ทักษะการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์ ทักษะการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 มีความต้องการจำเป็นพัฒนาความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน อาหารฮาลาล การจัดการสิ่งแวดล้อม คุณภาพการให้บริการ ภาษาอังกฤษ แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนต้องมาทำแผนร่วมกัน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บริโภคในชุมชนโดยใช้วัตถุดิบของคนในชุมชน ได้สังเคราะห์ผลที่ได้จากความต้องการจำเป็นทั้งจากแบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยแนวทางการออกแบบหลักสูตรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการอบรมการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์ การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาระบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเป็นเจ้าบ้านที่ดีเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์ที่พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ผ่านการศึกษา การฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดู และการดูแลสุขภาพ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ และมีใช้ทางเศรษฐกิจ และแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) พบว่า บุคลากรมี

จำนวนจำกัด ส่วนใหญ่ขาดทักษะและความสามารถในการเจรจาต่อรอง ทักษะการสื่อสารในภาษาต่างประเทศ ทักษะสื่อสารการตลาดออนไลน์ ผลการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนการพัฒนาทุนมนุษย์ของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน พบว่า มีคะแนนเพิ่มขึ้น จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 คะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 7.13 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 5.70 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.43 คะแนน ค่าสหสัมพันธ์ (correlations) ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน และคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน อยู่ที่ 0.471 หรือร้อยละ 47.1 ในการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ค่าสถิติ t มีค่า -4.936 ค่า Sig. (2-tailed) มีค่า 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพึงพอใจโดยรวมระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.40

การสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2 เพื่อติดตามความสามารถในการพัฒนาทุนมนุษย์โดยตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา พบว่า 1) กลุ่มผ้าบาติก ต้องการพัฒนาทักษะเรื่องผ้าบาติก การทำลวดลายให้มีอัตลักษณ์ในเชิงวัฒนธรรม สีเด่น ลวดลายที่น่าประทับใจ 2) กลุ่มผ้ามัดย้อม ต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น เปลือกมังคุด ขมิ้น เป็นต้น 3) กลุ่มขนม ต้องการพัฒนาศักยภาพอาหารบางเทา การสร้างอัตลักษณ์ข้าวหมกแพะ มองความเชื่อมโยงระหว่างแพะขนม และผ้า เช่น นำวัตถุดิบจากแพะมาทำส่วนผสมขนม ผ้าจะทำเป็นลวดลายเกี่ยวกับแพะ คิดความเชื่อมโยงกัน

นำนมแพะมาทำขนม สบู บรจุภัณฑ์ใช้ผ้า ทุนมนุษย์ต้องเกิดจากคนในชุมชนเอง ปรับวิธีคิด สร้างความเข้าใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทักษะการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การประกอบอาชีพให้ครบทุกด้าน ต้องพัฒนาตนเอง ทำได้ด้วยตนเอง และเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวม หลังจากรวมตัวต้องแบ่งปันกันทุกกลุ่ม กิจกรรมชุมชน ความสามารถของบุคลากร เช่น นักเล่าเรื่องชุมชน นักประชาสัมพันธ์ออนไลน์ สนับสนุนมัตตุเทศก์น้อย ปลูกฝังความรักบ้านเกิด คนจบใหม่ ตั้งใจตั้งหลักฐานที่บ้าน พัฒนาการตลาดออนไลน์ได้ดี ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล พัฒนาภาษา นักเล่าเรื่องที่มีความจริงใจ นักเล่าเรื่องชุมชนฝึกเล่าเรื่องให้น่าฟัง

แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จากการวิจัยที่บูรณาการกับการเรียนการสอน และการบริการวิชาการแก่สังคม โดยสังเคราะห์ผลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม พบว่า 1) ด้านความรู้ ระยะแรก อบรมให้ความรู้การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพ การพัฒนาบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่สอง สร้างเครือข่ายความร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ

ในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง 2) ด้านทักษะ ระยะแรก พัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์ และการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่สอง พัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาจีน ภาษารัสเซีย ให้สอดคล้องกับภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว และการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปด้วยความสอดคล้อง และเกิดการมีส่วนร่วม 3) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ระยะแรก เสริมสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยว ระยะที่สอง เสริมสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน ความรับผิดชอบ และตรงต่อเวลาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิจัยครั้งนี้ได้บูรณาการกับการเรียนการสอนและการบริการวิชาการแก่สังคม โดยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยนำประเด็นความต้องการจำเป็นที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยมากำหนดเป็นประเด็นในการอบรม แสดงดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กิจกรรมการฝึกอบรมการวิจัยที่บูรณาการกับการเรียนการสอน และการบริการวิชาการแก่สังคม เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา (ที่มา : Ekkaphon Wongsaree)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทัศนะของประชาชน มีความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI^{Modified} เท่ากับ 0.28 แตกต่างกับทัศนะของ

นักท่องเที่ยวในภาพรวม มีค่า PNI^{Modified} เท่ากับ 0.13 โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีค่า PNI^{Modified} เท่ากับ 0.16 และนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีค่า PNI^{Modified} เท่ากับ 0.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในทัศนะของประชาชน มีค่า PNI^{Modified}

เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 ถือว่ามีความต้องการจำเป็นต้องพัฒนา มีจำนวน 14 รายการ จำแนกเป็น 1) ด้านความรู้ จำนวน 5 รายการ ได้แก่ 1.1) ความรู้การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพ 1.2) ความรู้การพัฒนาบุคลากรทางด้านบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน 1.3) ความรู้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน 1.4) ความรู้การส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 1.5) ความรู้การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) ด้านทักษะ จำนวน 9 รายการ ได้แก่ 2.1) ทักษะการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์ 2.2) ทักษะการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.3) ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น 2.4) ทักษะการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.5) ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 2.6) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร 2.7) ทักษะการนำเที่ยวและเล่าเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.8) ทักษะการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างเครือข่าย และ 2.9) ทักษะการบริการและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ในทัศนะของนักท่องเที่ยว ไม่มีความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 เป็นช่วงเวลาที่ชุมชนท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ภาครัฐได้มีมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น โครงการเราเที่ยวด้วยกัน ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในราคาที่คุ้มค่า แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวม ค่า $PNI_{Modified}$ มากที่สุด คือ ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น รองลงมา คือ ความรู้การจัดการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ค่า $PNI_{Modified}$ มากที่สุด คือ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ค่า $PNI_{Modified}$ มากที่สุด คือ ความรู้ด้านการเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับ Marchoo, & Morasin (2017) ในการพัฒนาทุนมนุษย์ ประเด็นทักษะในการทำงาน ทักษะภาษาต่างประเทศ การขาดแคลนแรงงานคุณภาพ และแตกต่างกันในประเด็นการพัฒนาอาชีพเสริม สอดคล้องกับ Namwong (2015) ในประเด็นทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และ สอดคล้องกับ Siriwaiprapan, & Soonthonsmai (2016) ในประเด็น 1) การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ 2) การพัฒนาทักษะฝีมืออาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงาน

ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 3) การพัฒนาทักษะการให้บริการ 4) การพัฒนาการสื่อสารภาษาต่างประเทศ และแตกต่างกันในประเด็น 1) จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบการและบุคลากร และ 2) ภาพลักษณ์ของธุรกิจและอาชีพของผู้ให้บริการ

2. แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางเทา ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2.1 ด้านความรู้ ระยะแรก อบรมให้ความรู้การบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพ การพัฒนาบุคลากรทางด้านบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่สอง สร้างเครือข่ายความร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในการเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Marchoo, & Morasin (2017) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรแบ่งแผนพัฒนาเป็น 3 ระยะ ในระยะสั้นควรมุ่งเน้นการฝึกอบรมต่าง ๆ ระยะกลางควรพัฒนาเครือข่ายองค์กรเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ และระยะยาวควรสร้างศูนย์ฝึกอบรม และที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.2 ด้านทักษะ ระยะแรก พัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์ และการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่สอง พัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสื่อสารภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาจีน ภาษารัสเซีย ให้สอดคล้องกับภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว และการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปด้วยความสอดคล้อง และเกิดการมีส่วนร่วม แตกต่างกับ Alamu (2016) ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ ได้แก่ 1) การสรรหาบุคคลที่มีทุนทางสังคม 2) การชักนำให้พนักงานเข้าสู่มาตรฐานทางจริยธรรมสูง 3) ฝึกอบรมบุคลากร 4) การให้รางวัลและการยอมรับ และ 5) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

2.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ระยะแรก เสริมสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน และกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยว ระยะที่สอง เสริมสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์วัฒนธรรมและ

ภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะส่วนบุคคลในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับ Namwong (2015) ที่พบว่า แผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็ง อนุรักษ์ เพื่อรักษาคุณค่า ความยั่งยืน และสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ 1) ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรอบรมให้ความรู้การบริการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพ การพัฒนาบุคลากร ทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ภาครัฐกิจเอกชน สามารถให้การสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์ เช่น การเป็นวิทยากรให้การอบรมภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่นที่ง่ายแก่การสื่อสารกับชาวต่างประเทศ การสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบออนไลน์ 3) ชุมชนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และประสานความร่วมมือระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) ควรปลูกฝังให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว เสริมสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน และเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยว และ 5) สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเป็นวิทยากรให้ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ภาษาต่างประเทศ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ฮาลาลอันดามันให้การสนับสนุนความรู้และการปฏิบัติ ฮาลาล ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนบ้านบางเทา

2. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) เส้นทาง การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเล่าเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของโครงการวิจัยในครั้งนี้ เกิดขึ้นได้ด้วยการ สนับสนุนการวิจัยอย่างดียิ่งจากสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ร่วมกับ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

References

- Alamu, A. P. (2016). **Human Capital Development Strategies for the Tourism, Hospitality, and Leisure Industry**. Doctoral dissertation, Walden University, Minnesota, USA.
- Becker, G. S. (1994). **Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education, Third Edition**. National Bureau of Economic Research. [Online]. Retrieved April 6, 2020 from <https://www.nber.org/books/beck94-1>
- Cherngtalay Subdistrict Administrative Organization. (2020). **Information on the Area of Cherngtalay Subdistrict Administrative Organization (ข้อมูลสภาพพื้นที่)**. [Online]. Retrieved May 2, 2020 from <https://sites.google.com/site/cherngtalay/khxmulsphaph-phunthi>
- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2018). **Community Base Tourism Standard (มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน)**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Goldin, C. (2014). **Human Capital**. [Online]. Retrieved April 6, 2020 from https://scholar.harvard.edu/files/goldin/files/human_capital_handbook_of_clometrics_0.pdf
- Keeley, B. (2009). The Value of People. In **Human Capital: How what you know shapes your life**, (pp. 21-37). Paris: OECD Publishing. [Online]. Retrieved May 7, 2020 from https://read.oecd-ilibrary.org/education/human-capital/the-value-of-people_9789264029095-3-en#page1
- Marchoo, Witchuta, & Morasin, Patida. (2017). Human capital development for sustainable tourism of Phangan Island, Surat Thani (การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี). **Journal of International and Thai Tourism**, 13(2): 81-104.
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). **Strategy of the Ministry of Tourism and Sports, Issue 4 (2017-2021) (ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564))**. Bangkok: MOTs.

- Namwong, Sathapanick. (2015). **The Development of Community Base Tourism Plan Bannatonchan, Si Satchanalai District, Sukhothai Province** (การพัฒนาแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย). Master's dissertation, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand.
- National Tourism Policy Committee. (2017). **National Tourism Development Plan, Issue 2 (2017-2021)** (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)). Bangkok: The War Veterans Organization of Thailand Printing.
- Prasong, Kanokporn. (2019). **Phuket Tourism and Sports Lead the Media and Tour Operators to Assess the Potential of Tourism Networks at Ban Bang Tao Tourism Community, Cherngtalay Sub-District, Thalang District, Phuket Province** (ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต นำสื่อมวลชนและผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยวลงพื้นที่ประเมินศักยภาพเครือข่ายการท่องเที่ยว ณ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบางเทา ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต). National News Bureau of Thailand. [Online]. Retrieved April 26, 2020 from <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190616143422302>
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. **The American Economic Review**, 51(1): 1-17.
- Silpcharu, Thanin. (2012). **Research and Statistical Analysis with SPSS and AMOS** (การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS). Bangkok: Business R&D.
- Singh, R. R. (1991). **Education for the Twenty-First Century: Asia-Pacific Perspectives**. Bangkok: UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific.
- Siriwaiprapan, Somsri, & Soonthonsmai, Vuttichat. (2016). A collaborative human capital development model for small spa and Thai massage business in Pattaya (รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในวิสาหกิจขนาดย่อม : กลุ่มสปาและนวดแผนไทยในเมืองพัทยา). **Moder Management Journal**, 14(1): 77-90.
- United Nations. (2016). **Guide on Measuring Human Capital**. [Online]. Retrieved May 27, 2020 from https://unece.org/DAM/stats/publications/2016/ECECESSTAT20166_E.pdf
- Wongwanich, Suwimon. (2005). **Needs Assessment Research** (การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น). Bangkok: Chulalongkorn University Press.